

**Ελένη Βουσολίνου-Ανουφαντή,
Δρ Ιστορίας Ιονίου Πανεπιστημίου**

**Παρουσίαση Λευκώματος
«1716. Η Πολιορκία της Κέρκυρας»
Κέρκυρα, 22 Μαΐου 2016 – Πινακοθήκη Δήμου Κέρκυρας**

«1716. Η πολιορκία της Κέρκυρας». Το συγκεκριμένο λεύκωμα, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, δημιουργήθηκε από το σωματείο Φίλοι του Ιδρύματος «Μνήμη Albert Cohen» Κέρκυρας, με αφορμή τη συμπλήρωση των 300 χρόνων από την άρση του διαφαινόμενου κινδύνου οθωμανοποίησης-ισλαμοποίησης της Ευρώπης.

Η ιδιαίτερη αξία του λευκώματος έγκειται στο ότι μέσα από το πρίσμα της συνολικής ιστορίας αποσαφηνίζονται οι λόγοι για τους οποίους η επιδιωκόμενη αυτή προσπάθεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, κατά τη διάρκεια του 7^{ου} Ενετο-Οθωμανικού πολέμου, να κατακτηθεί η ενετοκρατούμενη Κέρκυρα, το νησί «κλειδί της Αδριατικής», απέτυχε. Είναι εξίσου σημαντική η αναφορά στις συνέπειες αυτής της αποτυχίας και η ανάδειξη του γεγονότος μέσα από τη μουσική.

Ας μου επιτραπεί, λοιπόν, να εκφράσω τις ευχαριστίες μου για τη δυνατότητα που μου δίνεται, αγαπητοί Φίλοι του Ιδρύματος «Μνήμη AlbertCohen», να αναφερθώ, συνεπικουρούμενη από τον εκλεκτό κ. Δημήτρη Μεταλληνό, λέκτορα στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, στο συγκεκριμένο λεύκωμα, το οποίο με επιστημονικά εργαλεία και συνολική προσέγγιση προσφέρει ένα εξαιρετικό συλλογικό έργο όχι μόνο τοπικής αλλά, τελικά, και ευρωπαϊκής ιστορίας.

Πρόκειται για μια πλούσια ανθολόγηση με περιεχόμενο πολλαπλών οπτικών. Προτάσσεται πρόλογος του σωματείου Φίλοι του Ιδρύματος «Μνήμη AlbertCohen» Κέρκυρας, με την επισήμανση της αφιέρωσης του λευκώματος στη μνήμη όλων των υπερασπιστών του νησιού. Μεταξύ αυτών ο Στρατάρχης Γιόχαν Ματτίας φον ντερ Σούλενμπουργκ ο οποίος εφάρμοσε ένα ευφυέστατο αμυντικό σχέδιο. Ακολουθούν χαιρετισμοί του Δημάρχου Κέρκυρας και του Προέδρου του συλλόγου της οικογένειας Σούλενμπουργκ. Ξεχωρίζει η κοινή τους θέση τους σύμφωνα με την οποία το γεγονός της αποσόβησης του οθωμανικού κινδύνου αποτελεί γεγονός ιδιαίτερης ευρωπαϊκής σημασίας. Το χρονολόγιο, που παρατίθεται στη συνέχεια, αποτυπώνει το ιστορικό πλαίσιο των γεγονότων της πολιορκίας μέχρι και την άτακτη φυγή των Οθωμανών από το νησί.

Τα οκτώ άρθρα, πλαισιωμένα με πλούσια εικονογράφηση, καθώς και με ένα εξαιρετικό πολυποίκιλο υλικό προερχόμενο από τις συλλογές του Σπύρου Π. Γαούτση, της Εθνικής Βιβλιοθήκης του Παρισιού, του Derek Johns, του Οίκου Cristie's, του ιδιωτικού αρχείου της Μαρίλλας Βεντούρα-Ντάντος, της DeutscheFotothek, του Πανεπιστημίου της Βέρνης, του εκκλησιαστικού μουσείου της Ιεράς Μητρόπολης Κέρκυρας Ι. Ν. Αγίων Πατέρων και της οικογένειας Βεντούρα, ξεδιπλώνουν στοιχεία γεωπολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής προσέγγισης των ειδικότερων και ευρύτερων συγκυριών της εποχής, σε συνάρτηση με την οχυρωματική τεχνική και τη συμβολή των Κερκυραίων (Χριστιανών και Ισραηλιτών), των Ενετών και των συμμάχων τους. Ο Ευρωπαίος στρατηγός Γιόχαν Ματτίας φον ντερ Σούλενμπουργκ με την παράτολμη αλλά αποτελεσματική στρατηγική του παίζει σημαίνοντα ρόλο στην υποχώρηση των Οθωμανών, ενώ οι αδελφοί Γεώργιος και Μάρκος Θεοτόκης, κόμητες, συμβάλλουν στην ενδυνάμωση του ηθικού των πολιορκημένων. Η χρονική σύμπτωση της δράσης των ιστορικών υποκειμένων και της ασυνήθιστης θυελλώδους καταιγίδας στις 20/9 Αυγούστου εξηγεί το απόσταγμα της πίστης και της καθιέρωσης της λιτάνευσης του Αγίου Σπυρίδωνα στις 11 Αυγούστου, η οποία καθιερώνεται με ενετικό διάταγμα. Απότοκος των εξελίξεων αποτελεί ο εκσυγχρονισμός των οχυρωματικών έργων που εισάγει ο Στρατάρχης, ενώ παράλληλα αναπτύσσεται πλούσια πολιτιστική δημιουργία με την απελευθέρωση του πνεύματος, η οποία οδηγεί στην ανάδυση της επτανησιακής σχολής καθώς και στη σύνθεση του θρησκευτικού-στρατιωτικού-ερωτικού ορατορίου του Αντώνιου Βιβάλντι «*Η Ιουδήθ θριαμβεύουσα κατανικά τους βαρβάρους του Ολοφέρνη*».

Ειδικότερα, στην αναφορά της υπ. Διδάκτορος Ιστορίας του Ε.Κ.Π.Α κ. Ιωάννας- Βαρβάρας Λεβέντη «1716. Η Κέρκυρα υπό οθωμανική απειλή» (σ. 18-27) γίνεται κατανοητή η ιδιαιτερότητα της γεωπολιτικής αξίας της θέσης της Κέρκυρας, τόσο για τους Οθωμανούς, όσο και για τους Βενετούς. Από τα γεγονότα της περιόδου μεταξύ των συνθηκών του Κάρλοβιτς (1689) και του Πασσάροβιτς (1718), εξηγείται η τελική απόφαση των Οθωμανών να επιλέξουν τον «πόλεμο ισχύος» κατά των Βενετών μέσω της πολιορκίας του 1716 αντί μιας επίθεσης κατά των Ρώσων ή των Ούγγρων. Η συνθήκη μεταξύ των Βενετών και των Αυστριακών το 1716, απότοκος της σύναψης του Ιερού Συνασπισμού του Λιντζ (1684), φέρνει την Οθωμανική Αυτοκρατορία απέναντι σε διπλό μέτωπο, όπως αποδεικνύεται στις 16/5 Αυγούστου 1716,

όταν η ήττα των Οθωμανών από τον Ευγένιο της Σαβοΐας στο Πετροβαραντίν αποτελεί ένα ισχυρό λόγο της απομάκρυνσης των πολιορκητών Οθωμανών από την Κέρκυρα, με σκοπό πλέον την ενίσχυση του βαλκανικού μετώπου στο Βελιγράδι. Οπότε, πολύ εύστοχα αποδεικνύεται ότι η αποτυχία κατάληψης της Κέρκυρας οφείλεται κυρίαρχα στην απήχηση των αυστριακών νικών κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, καθώς και στην εμπνευσμένη αρχηγία του Στρατάρχη Γιόχαν Ματίας φον ντερ Σούλενμπουργκ.

Το άρθρο του ιστορικού ερευνητή κ. Σπύρου Ιωνά «Το προμαχωνικό σύστημα και η περίπτωση της Κέρκυρας» (σ. 28-35) αναφορικά με τις ανάλογες αρχές της οχυρωματικής στον ευρωπαϊκό χώρο, αποκρυσταλλώνει τη γενικότερη ευρωπαϊκή πρακτική, σε συνάρτηση με τις ανάγκες που επιβάλλει η αύξηση του βεληνεκούς του πυροβολικού, τονίζοντας ειδικά την εξέλιξη της προμαχωνικής οχύρωσης της Κέρκυρας. Εξηγούνται οι παρεμβάσεις που εφαρμόζονται εξαιτίας της ανάγκης μείωσης του ύψους των μεσαιωνικών τειχών του Παλαιού Φρουρίου και της επέκτασης του χώρου της Σπιανάδας. Στις αρχές του 16^{ου} αι., η εξάλειψη των τυφλών γωνιών, αρχής γενομένης με τις επεμβάσεις του Βερονέζου Μικέλε Σανμικέλε, ανταποκρίνεται στην τεχνική της πλευροκόπησης. Η ίδια τεχνική συνεχίζεται και από το Φεράντε Βιτέλλι, στο δεύτερο μισό του 16^{ου} αι., με την οχύρωση του λόφου του Αγίου Μάρκου του Νέου Φρουρίου.

Στη συνέχεια, με τα εξωτερικά οχυρωματικά έργα του Φίλιππο Βερνέντα και, τελικά, την αύξηση του βάθους του εξωτερικού μετώπου, στο δεύτερο μισό του 17^{ου} αι., προστατεύεται ιδιαίτερα ο περίβολος. Τέλος, αναλύεται η οχυρωματική που ενστερνίζεται ο Γιόχαν Ματίας φον ντερ Σούλενμπουργκ μετά τη θετική κατάληξη της πολιορκίας, με την ανακατασκευή του Σκάρπωνα και τη δημιουργία περιφερειακών οχυρών στους λόφους Αβράμη, Σωτήρος και Σαν Ρόκκο. Έτσι, με την εξαιρετική αναφορά εξηγείται γιατί η Κέρκυρα αποτέλεσε το μορφότερο και ισχυρότερο οχυρό της Ευρώπης.

Σχόλιο [ΜΠ1]: δεν αυξήθηκε το ύψος τους ΕΠΡΕΠΕ ΝΕ ΧΑΜΗΛΩΣΟΥΝ. Ο ΙΩΝΑΣ ΑΝΑΦΕΡΕΤΕΙ ΣΕ ΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ

Το ορατόριο του Αντόνιο Βιβάλντι «Η Ιουδήθ θριαμβεύουσα κατανικά τους βαρβάρους του Ολοφέρνη» είναι το αντικείμενο μουσικολογικής αναφοράς του Επίκουρου Καθηγητή του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου κ. Κώστα Καρδάμη με τον τίτλο «Η Ιουδήθ θριαμβεύουσα και η πολιορκία της Κέρκυρας» (σ. 54-60). Με την εμπειριστατωμένη και εμπνευσμένη ανάλυσή του αποδεικνύει ότι η μουσική δεν είναι μόνο νότες σε ένα πεντάγραμμο. Τονίζεται μέσα από το συγκεκριμένο έργο η θριαμβολογική επήρεια προς τους νικητές της πολιορκίας του 1716 με τη συμβολική χρήση της βιβλικής ιστορίας του επεισοδίου του ομώνυμου βιβλίου της Παλαιάς Διαθήκης, όπως αποδίδεται στο λιμπρέτο του ΤζάκομοΚασέτι. Εξηγείται η επιλογή της συγκεκριμένης υπόθεσης από τον Αντόνιο Βιβάλντι λόγω της αποδεκτότητας του σχετικού βιβλικού περιεχομένου στον χώρο της μουσικής και των εικαστικών τεχνών από τον Ύστερο Μεσαίωνα και της παγιωμένης αλληγορικής απόδοσης της Θείας Πρόνοιας και του γυναικείου ηρωισμού, καθώς και εξαιτίας της δυνατότητας της οργανικής και φωνητικής απόδοσης αποκλειστικά από γυναίκες. Επίσης, αποδίδεται και η διπλωματική και πολιτική χροιά της *Ιουδήθ*, ειδικά την περίοδο της αρχικής παρουσίας του λιμπρέτου στη Βενετία με την επίσκεψη του Εκλέκτορα της Σαξονίας, Αυγούστου Β', μετά τη σύσφιξη σχέσεων ανάμεσα στη Βενετία και το γερμανόφωνο κόσμο λόγω των πολεμικών γεγονότων.

Προχωρώντας, κατά τον χημικό και ιστορικό ερευνητή κ. Θεόδωρο Μεταλληνό, τα οφέλη της Κέρκυρας από την επιτυχή έκβαση της πολιορκίας, σύμφωνα και με τον αντίστοιχο τίτλο της σχετικής αναφοράς του (σ. 61-65), είναι πολλαπλά. Με την ιδιαίτερη ανάλυσή του αποδεικνύεται ότι δεν πρόκειται για μια απλή αποτυχία των Οθωμανών, αλλά για κορυφαίο ιστορικό γεγονός σημαντικότερο για την Κέρκυρα και με απήχηση και στο εξωτερικό. Βασικές παράμετροι συνηγορούν σε αυτή την αναντίρρητη θέση: α) οριστική απαλλαγή από τον κίνδυνο ισλαμοποίησης της Ευρώπης, β) συνεχιζόμενη κοινή χάραξη θρησκευτικής και πολιτισμικής ζωής των Κερκυραίων με την καθιέρωση της λιτάνευσης του σκηνώματος του Αγίου Σπυρίδωνα την 11^η Αυγούστου κατόπιν του βενετικού διατάγματος του 1717, γ) στρατιωτική οχυρωματική ενίσχυση του νησιού, δ) αύξηση της οικονομικής, εμπορικής, οικοδομικής κατάστασης,

ε) ποιοτική πολιτιστική αναβάθμιση, κυρίως με τη διαμόρφωση της θεατρικής παιδείας, η οποία εκδηλώνεται με το ανέβασμα, για πρώτη φορά, το 1733, της όπερας «Gerone, tiranno di Siracusa» στο θέατρο Σαν Τζιάκομο, στ) διάδοση, τον 18ο αιώνα, των αρχών του Διαφωτισμού, με κυρίαρχες μορφές τον Ευγένιο Βούλγαρη και τον Νικηφόρο Θεοτόκη, ζ) άμεση επαφή των Κερκυραίων με τις πανεπιστημιακές σπουδές, όπως του Ιωάννη Καποδίστρια, η) διαμόρφωση των στοιχείων που δημιουργούν σταδιακά τον χαρακτήρα της Επτανησιακής Σχολής ζωγραφικής και με κεντρική παρουσία στον χώρο της λογοτεχνίας τον Διονύσιο Σολωμό, η) εξέλιξη της κερκυραϊκής αργυροχρυσοχοΐας, και θ) διαμόρφωση της πολυφωνικής εκκλησιαστικής ψαλτικής.

Όλες αυτές οι συνιστώσες δικαιολογούν την κορυφαία μετεξέλιξη των θετικών επιδράσεων, με την ίδρυση της Ιονίου Ακαδημίας, πρώτου Πανεπιστημίου στον ελλαδικό χώρο, το 1824, με την ιδιαίτερη συμβολή του φιλέλληνα Φρειδερίκου Νορθ Γκίλφορντ, 13 χρόνια πριν την ίδρυση του πρώτου Πανεπιστημίου του Ελληνικού Κράτους.